CADRUL ŞI MECANISMELE DE IMPLICARE A ŢĂRILOR TERŢE ÎN POLITICA DE SECURITATE ŞI APĂRARE UE[1]

FRAMEWORK AND MECHANISMS OF THIRD-COUNTRY INVOLVEMENT IN THE EU SECURITY AND DEFENSE POLICY

Liliana BENIUC,
doctor în ştiinţe politice, conferenţiar universitar,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice al
Universităţii de Stat din Moldova

Abstract: The origins of the European Union's security and defense framework trace back to the late 1940s and early 1950s with the initiation of various European cooperation projects. Over the decades, this framework evolved, incorporating the European Political Cooperation and culminating in the Common Foreign and Security Policy (CFSP) established by the Maastricht Treaty in 1992. The operationalization of the European Security and Defense Policy (ESDP) in the late 1990s marked a significant development, further solidified by the Lisbon Treaty in 2009, which rebranded ESDP as the Common Security and Defense Policy (CSDP). Third-country involvement in EU security and defense has become crucial, providing diverse capabilities and political support. This article examines the mechanisms and frameworks that facilitate third-country participation in EU missions, highlighting the mutual benefits and strategic importance of these partnerships in enhancing both EU and global security.

[1] Articolul este elaborat în cadrul subprogramului 01.05.01 Securitatea naţională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice şi sociologice, realizat de Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice al Universităţii de Stat din Moldova. Articolul este elaborat în cadrul procesului de realizare a proiectului Catedra Jean Monnet „EU's role in the emerging international system / Rolul UE în sistemul internaţional emergent" (EUREIS).

Keywords: European Union, security, defense, third-country involvement, CSDP.

Introducere

În contextul evoluției arhitecturii de securitate și apărare a Uniunii Europene (UE), rolul țărilor terțe a devenit din ce în ce mai semnificativ. Originile acestui cadru pot fi urmărite începând cu sfârșitul anilor 1940 și începutul anilor 1950, când au fost inițiate primele proiecte de cooperare europeană. Acest proces a culminat cu lansarea Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC) prin Tratatul de la Maastricht din 1992, care a extins competențele Uniunii în domeniul securității și apărării. Cu toate acestea, adevărata operaționalizare a capacităților de gestionare a crizelor s-a produs abia la sfârșitul anilor 1990, în urma războaielor din Balcani, prin Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA). Începând cu 2003, odată cu lansarea primelor misiuni și operațiuni de gestionare a crizelor sub egida PESA, UE a recunoscut importanța colaborării cu țările terțe. Această colaborare a fost formalizată și extinsă prin diverse inițiative și documente strategice, culminând cu Strategia Globală a UE din 2016, care subliniază necesitatea parteneriatelor internaționale în asigurarea securității și stabilității globale. Prin urmare, implicarea țărilor terțe în politica de securitate și apărare a UE nu este doar o componentă suplimentară, ci un element esențial al strategiei sale globale. Acest articol explorează cadrul și mecanismele prin care aceste țări contribuie la misiunile și operațiunile UE, evidențiind beneficiile reciproce și rolul crucial al cooperării internaționale în consolidarea securității regionale și globale.

Conținut

Originile arhitecturii de securitate și apărare în Europa datează cu sfârșitul anilor 1940 – începutul anilor 1950, când au fost inițiate diverse proiecte de cooperare europeană. Un exemplu notabil este semnarea Tratatului de la Bruxelles (1948), care a stat la baza Uniunii Europei Occidentale. De asemenea, crearea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului în 1951 a fost un pas semnifi-

cativ în plasarea resurselor strategice sub controlul unei autorități supranaționale. La sfârșitul anilor 1960, Comunitatea Europeană a început să exploreze diverse modalități de armonizare a politicilor externe ale statelor-membre. La Summitul de la Haga din decembrie 1969, liderii europeni au încurajat miniștrii de externe să analizeze posibilitatea unei integrări politice mai strânse. Rezultatul a fost prezentarea Raportului Davignon în octombrie 1970, care a introdus conceptul de „Cooperare Politică Europeană" [1, p. 107-108].

Obiectele Cooperării Politice Europene erau de a facilita consultările între statele membre ale Comunității Europene, a armoniza pozițiilor în cadrul politicii externe a statelor-membre și a întreprinde acțiuni comune în afacerile internaționale. Astfel, Cooperarea Politică Europeană a servit drept fundament pentru Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) lansată prin Tratatul de la Maastricht (1992). PESC a depășit Cooperarea Politică Europeană, având competența de a reglementa totalitatea chestiunilor legate de securitatea Uniunii, inclusiv să își afirme identitatea pe arena internațională, prin punerea în aplicare a unei politici externe și de securitate comune, inclusiv elaborarea eventuală a unei politici de apărare comune, care ar putea duce în timp la o apărare comună [2, articolul B].

Deși Uniunea Europeană a identificat obiective ambițioase în domeniul securității externe și apărării prin Tratatul de la Maastricht, abia la sfârșitul anilor 1990, în urma războaielor de secesiune din Balcani au fost introduse prevederi concrete pentru Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA), fiind dotată cu capacități tangibile de gestionare a crizelor. În urma Declarației de la Saint-Malo din 1998, numeroase reuniuni la nivel de summit ale Consiliului European au definit capacitățile militare și civile necesare pentru a îndeplini sarcinile de la Petersberg, constând în sarcini umanitare și de salvare, sarcini de menținere a păcii și sarcini de forțe de luptă în gestionarea crizelor, inclusiv restabilirea păcii.

În 2003, PESA a devenit operațională prin lansarea primelor misiuni și operațiuni de gestionare a crizelor. De atunci, UE a inițiat peste 35 de astfel de misiuni și operațiuni. În același an, UE

a prezentat prima sa Strategie Europeană de Securitate în decembrie 2003 [3], document care a conturat principalele ameninţări şi provocări cu care se confruntă Europa. Această strategia a fost în vigoare până la prezentarea Strategiei Globale a UE pentru Politica Externă şi Securitate în iunie 2016.

Odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona la 1 decembrie 2009 [4], Politica Europeană de Securitate şi Apărare (PESA) a fost redenumită în Politica de Securitate şi Apărare Comună (PSAC). Tratatul de la Lisabona a creat, de asemenea, postul de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe şi Politica de Securitate, combinând cele două poziţii de Înalt Reprezentant pentru PESC şi Comisar pentru Relaţii Externe. Această schimbare simbolizează renunţarea la structura pe piloni a UE, prevăzută iniţial de Tratatul de Maastricht din 1992.

Tratatul de la Lisabona a extins în mod oficial „sarcinile de la Petersberg", pentru a include operaţiunile comune de dezarmare, sarcinile umanitare şi de salvare, sarcinile de consiliere şi asistenţă militară, prevenirea conflictelor şi sarcinile de menţinere a păcii, sarcinile de forţe de luptă în gestionarea crizelor, inclusiv restabilirea păcii şi stabilizarea post-conflict [4, Articolul 43(1) TUE]. În plus, aceste sarcini pot contribui la lupta împotriva terorismului, inclusiv prin sprijinirea statelor terţe în combaterea terorismului pe teritoriile lor. Sarcinile extinse de la Petersberg şi chestiunile conexe sunt în prezent consacrate în versiunile consolidate ale Tratatului privind Uniunea Europeană şi Tratatului privind Funcţionarea Uniunii Europene [4]. Printre acestea se numără obiectivul solidarităţii politice şi militare între statele membre ale UE prin includerea unei clauze de asistenţă reciprocă [4, Articolul 42(7) TUE] şi a unei clauze de solidaritate [4, Articolul 222 TFUE].

Dacă în anul 2003, în Strategia Europeană de Securitate, UE a declarat că „cea mai bună protecţie pentru securitatea noastră este o lume a statelor democratice bine guvernate", atunci în anul 2016 UE în Strategia Globală a trasat un curs între izolaţionism şi intervenţionism, adoptând un nou concept de „*pragmatism principial*", ceea ce reprezenta revenirea la „*realpolitik*" în sensul original al termenului, precum a fost formulat de liberalul german

Ludwig von Rochau în 1853: „o respingere a utopianismului liberal, dar nu a idealurilor liberale în sine", ceea ce înseamnă „atingerea idealurilor într-un mod realist" [7]. Această evoluție a politicii de securitate și apărare a UE reflectă un angajament continuu pentru stabilitate și securitate pe plan internațional, adaptându-se în mod pragmatic la provocările contemporane.

Întrucât UE nu dispune de o armată europeană, capacitățile civile și militare necesare pentru misiuni și operațiuni sunt furnizate de statele membre, atunci când o misiune este lansată de către Consiliul UE. PSAC servește drept cadru pentru identificarea, coordonarea și utilizarea acestor capacități în mod autonom. Statele membre pot implementa un anumit număr de operațiuni comune de securitate și apărare. Conform articolului 43 al Tratatului privind UE, statele membre pot desfășura următoarele operațiuni comune de securitate și apărare: 1) acțiuni comune în materie de dezarmare, 2) misiuni umanitare și de evacuare, 3) misiuni de consiliere și asistență în chestiuni militare, 4) misiuni de prevenire a conflictelor și de menținere a păcii, 5) misiuni de forțe de luptă pentru gestionarea crizelor, inclusiv misiuni de pace și operațiuni de stabilizare post-conflict. PSAC urmărește, de asemenea, combaterea terorismului, inclusiv prin sprijinul acordat țărilor terțe de pe teritoriul lor [4].

Prin Strategia Globală a UE din 2016 [5], Uniunea Europeană a primit un nou impuls pentru dezvoltarea Politicii de Securitate și Apărare Comune. În noiembrie 2016, Consiliul UE a adoptat Concluzii privind implementarea Strategiei Globale a UE în domeniul securității și apărării [6]. Concluziile au identificat trei priorități strategice: 1) răspunsul la conflictele și crizele externe, 2) consolidarea capacităților partenerilor și 3) protejarea Uniunii Europene și a cetățenilor săi. Concluziile Consiliului din iunie 2018, de asemenea în contextul Strategiei Globale a UE, au oferit îndrumări pentru activități viitoare, acoperind domenii precum: Pactul Civil PSAC, capacitatea de planificare și conducere militară (MPCC), Cooperarea Structurată Permanentă (PESCO), Revizuirea anuală coordonată a apărării (CARD), Fondul European de Apărare (EDF), Facilitatea Europeană pentru Pace (EPF), Mobilitatea militară și Cooperarea UE–NATO [11].

Până în prezent, aproximativ 45 de țări terțe au contribuit la misiunile și operațiunile PSAC. În aprilie 2018, din totalul aproximativ 4000 de personal, 288 de persoane proveneau din țări terțe. Contribuțiile țărilor terțe variază de la componente civile la componente militare, în funcție de contextul misiunii și termenii parteneriatului, conform analizei Centrului pentru Europa Globală. Țările terțe au furnizat de obicei „mai puțin de 20 de angajați".

Există diverse motive, uneori suprapuse, pentru care țările terțe aleg să participe la misiunile și operațiunile PSAC. *În primul rând*, pentru țările candidate și pentru cele din vecinătatea UE, participarea este o oportunitate „de a demonstra solidaritatea cu UE". *În al doilea rând*, ele reprezintă o oportunitate pentru unele țări terțe, chiar și printr-o contribuție simbolică, „de a se asocia cu valorile și principiile internaționale mai largi pe care UE le reprezintă". *În al treilea rând,* pentru statele NATO din afara UE, cum ar fi Turcia și Norvegia, misiunile și operațiunile PSAC oferă o oportunitate de a aborda provocările comune de securitate, recunoscând „rolul UE în gestionarea crizelor". *În al patrulea rând*, unele țări au căutat „să fie văzute ca operând la nivel regional" prin asocierea cu misiuni și operațiuni specifice, cum ar fi Brazilia și Africa de Sud în Operațiunea Artemis. În cele din urmă, misiunile și operațiunile PSAC permit țărilor terțe să dobândească expertiză operațională — de exemplu, prin dobândirea de experiență într-o operațiune de impunere a păcii, cum ar fi operațiunea Althea. În schimb, participarea țărilor terțe are o valoare pentru UE: demonstrează „*sprijin politic mai larg*" pentru misiunile și operațiunile din afara blocului. Țările terțe oferă, de asemenea, capacități și capacități suplimentare valoroase.

Dintre inițiativele de apărare și securitate enumerate mai sus, Fondul European de Apărare reprezintă o inovație deosebită. Pentru prima dată, Fondul permite utilizarea unui buget al UE – cadrul financiar multianual 2021-2027 – pentru a finanța eforturile legate de inovare, cercetare și dezvoltare în sectorul european al apărării. Într-o dezvoltare conexă, Comisia Europeană a creat o Direcție Generală pentru Industria de Apărare și Spațiu (DEFIS) în ianuarie 2020. Aceste responsabilități erau anterior desfășurate de

Direcția Generală pentru Piața Internă, Industrie, Antreprenoriat și IMM-uri (DG GROW). Prin această schimbare structurală, există un accent și o delimitare mai clară a departamentului Comisiei responsabil de politica UE în domeniul industriei de apărare și spațiu.

În conținutul Strategiei Globale a UE se menționează că „angajamentul responsabil poate duce schimbări pozitive". Interesele vitale definite de Strategia Globală a UE sunt vitale pentru toate statele membre și includ: a) securitatea cetățenilor și a teritoriului UE; b) prosperitatea economică; c) democrația; d) ordinea globală bazată pe reguli pentru a controla politica de putere. Punând aceste interese în contrast cu analiza mediului global pe care HR Mogherini a prezentat-o Consiliului European în iunie 2015, Strategia Globală a UE a identificat cinci priorități: (1) securitatea UE; (2) vecinătatea imediată; (3) gestionarea războiului și crizelor; (4) ordine regionale stabile în întreaga lume; și (5) guvernare globală eficientă [5]. Primele trei priorități reflectă modestia și realismul impus de „*pragmatismul principial*", subliniind propria securitate, vecinătatea și utilizarea forței, fără a mai pune accent pe democratizare.

Strategia Globală a UE (2016) se concentrează pe securitatea internă a Europei și pe vecinătatea sa: „Ne vom asuma responsabilitatea în primul rând în Europa și regiunile sale înconjurătoare, în timp ce vom urmări un angajament țintit în viitor" [5]. Strategia Globală a UE nu a redescoperit geopolitica – aceasta fiind deja menționată în Strategia Europeană de Securitate – dar recunoaște, într-o măsură mai mare, că unele puteri vor folosi șantajul și forța în competiția geopolitică. Prin urmare, ambiția Strategiei Globale a UE este de a proteja Europa, de a răspunde crizelor externe și de a ajuta la dezvoltarea capacităților de securitate și apărare ale partenerilor săi. Eforturile europene ar trebui să permită UE să acționeze autonom, contribuind în același timp la dezvoltarea cooperării cu NATO. Acest lucru ar putea fi interpretat că UE poate constitui pilonul european, care permite statelor membre să acționeze cu sau fără activele SUA, în funcție de necesități.

Conform abordării Federicăi Mogherini, obiectivele la care Uniunea Europeană (UE) ar trebui să aplice „autonomia strategică" sunt clar definite în Strategia Globală a UE. În primul rând,

„aceasta înseamnă să ne respectăm angajamentele de asistență reciprocă și solidaritate", adică Articolul 42(7) TUE și Articolul 222 TFUE. În al doilea rând, acolo unde conflictul este în desfășurare, UE ar trebui „să protejeze viețile umane, în special pe cele civile" și „să fie pregătită să sprijine și să ajute la consolidarea încetării focului locale", presupus în vecinătatea largă ca o chestiune de prioritate. Acesta constituie un obiectiv ambițios, deoarece implică desfășurarea pe teren a trupelor care au putere de foc serioasă, sunt susținute de un sprijin aerian semnificativ și rezerve gata, și nu sunt neapărat acolo pentru a căuta și distruge un adversar, dar vor lupta atunci când civilii pentru care sunt responsabili sunt amenințați. În al treilea rând, UE „caută să facă contribuții practice mai mari la securitatea asiatică", inclusiv în zona maritimă. În final, UE „ar putea sprijini în continuare menținerea păcii de către ONU" ca o demonstrație a credinței sale în ONU ca „piatra de temelie a ordinii globale bazate pe reguli". Accentul pe „ordinea regională cooperantă" reflectă, de asemenea, o conștientizare a competiției geopolitice continue între diferite puteri globale și regionale [5].

În Strategia Globală a Uniunii Europene se subliniază că „UE va fi un actor global responsabil, dar responsabilitatea trebuie împărtășită și necesită investiții în parteneriatele noastre". Parteneriatele în domeniul securității și apărării sunt atât un instrument esențial pentru îmbunătățirea securității UE, cât și de relevanță practică pentru securitatea partenerilor UE. Dincolo de aceasta, parteneriatele UE pot avea, de asemenea, un impact pozitiv asupra: (i) consolidării ordinii multilaterale bazate pe reguli; (ii) securității regionale; (iii) reformei în țările partenere în ceea ce privește dezvoltarea structurilor de bună guvernare, inclusiv responsabilitatea democratică; (iv) respectului pentru statul de drept; și (v) participării țărilor partenere și a UE la cooperarea multinațională ca membri ai comunității internaționale extinse. UE împreună cu ONU, NATO, OSCE și Uniunea Africană, precum și cu țările non-UE pot beneficia reciproc de cunoștințele, expertiza și capacitățile specifice ale fiecăruia, apropiindu-se astfel mai mult unii de alții.

Cooperarea UE–ONU în gestionarea crizelor și menținerea păcii se dezvoltă constant. Aceasta aduce valoare ambelor organizații

și se concentrează pe aducerea de beneficii operaționale eforturilor pe teren. Cooperarea în Mali și Republica Centrafricană sunt exemple bune de coordonare a sprijinului UE și ONU pentru sectoarele naționale de securitate și apărare, cu misiuni UE desfășurate alături de operațiuni de menținere a păcii ale ONU. Operațiuni de punte ale UE au fost de asemenea desfășurate pentru a sprijini misiunile de menținere a păcii ale ONU, cum ar fi operațiunea EUFOR RCA în Republica Centrafricană. 13 din cele 17 misiuni și operațiuni PESC ale UE au fost desfășurate alături de operațiuni de menținere a păcii ale ONU: în Mali, Republica Centrafricană, Somalia, Libia, Cornul Africii și Balcanii de Vest. Cooperarea UE cu ONU în domeniul menținerii păcii plasează misiunile PESC ale UE într-un cadru politic și operațional mai larg, făcându-le mai eficiente și mai eficace și permițând UE să joace rolul său în sprijinirea multilateralismului eficient.

În fiecare an, Consiliul UE adoptă prioritățile UE pentru ONU și Adunarea Generală a ONU, ținând cont de Agenda ONU și de problemele globale. Aceste priorități ghidează activitatea UE pentru anul viitor. În iulie 2023, Consiliul a adoptat prioritățile UE pentru cea de-a 78-a sesiune a ONU (septembrie 2023 – septembrie 2024), într-un moment în care lumea se confrunta cu o proliferare de crize, precum: 1) Războiul ilegal de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei și consecințele sale globale; 2) situația din Sahel și alte părți ale Africii; 3) urgența climatică; 4) creșterea insecurității alimentare; 5) erodarea democrației și a drepturilor omului; 6) terorism și extremism violent; 7) amenințări cibernetice; 8) realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă. Aceste provocări nu pot fi abordate de o singură țară; fiind necesar conjugarea eforturilor colective în soluționarea lor. În acest context, UE subliniază caracterul obligatoriu al Cartei ONU în întregime și subliniază universalitatea principiilor fondatoare ale ONU. Acesta este motivul pentru care UE și statele sale membre vor continua să susțină ordinea internațională bazată pe reguli, bazată pe Carta ONU și va depune eforturi pentru un sistem multilateral reformat și funcțional, cu ONU eficientă și finanțată în mod durabil [8].

UE este un partener unic și esențial pentru NATO. Cele două organizații împărtășesc majoritatea membrilor, au valori comune și se confruntă cu amenințări și provocări similare UE și NATO sunt parteneri cheie în domeniul securității și apărării. În contextul strategic actual, caracterizat de revenirea „politicii de putere", cooperarea transatlantică – Europa și America de Nord împreună – rămâne importantă. Pentru UE, aceasta este o ecuație de întărire reciprocă. *Primul element* al acestei ecuații este că o NATO mai puternică poate contribui la consolidarea UE. În Declarația de la Londra din decembrie 2020, liderii aliați și-au reafirmat unitatea, solidaritatea și coeziunea. Acest lucru este de o importanță fundamentală pentru cetățenii europeni și, mai larg, pentru apărarea Europei. *Al doilea element* este că o UE mai puternică face și NATO mai puternică. Inițiativele de apărare ale UE, cum ar fi Cooperarea Structurată Permanentă (PESCO), Revizuirea Anuală Coordonată a Apărării (CARD) și Fondul European de Apărare (EDF), vor aduce mai multe capacități nu numai prin cheltuieli mai mari, ci și prin cheltuieli mai eficiente, împreună. Acest lucru va consolida Baza Industrială și Tehnologică de Apărare Europeană (EDTIB) și, prin urmare, securitatea europeană mai largă.

În conformitate cu principiul unui set unic de forțe, aceste eforturi consolidează și pilonul european al NATO și sprijină dezvoltarea capacităților interoperabile ale statelor membre, în deplină coerență cu cerința NATO ca aceste capacități să fie potențial disponibile pentru operațiunile NATO. În ansamblu, eforturile de apărare ale UE consolidează NATO și contribuie la securitatea transatlantică și la împărțirea responsabilităților. Cooperarea UE–NATO, care constituie un pilon integral al activității UE în domeniul apărării, rămâne o prioritate politică cheie pentru noua conducere a UE. UE a pus deja în aplicare o agendă de cooperare foarte strânsă, bazată pe cadrul stabilit de cele două Declarații Comune din 2016 și 2018 și cele 74 de acțiuni comune care au urmat. Cooperarea UE–NATO acoperă o gamă largă de domenii, cum ar fi: 1) combaterea amenințărilor hibride; 2) cooperare operațională (inclusiv pe mare și în materie de migrație); 3) securitatea cibernetică și apărarea cibernetică; 4) capacități de apărare, industrie,

cercetare și exerciții; 5) dezvoltarea capacităților de apărare și securitate ale partenerilor; 6) dialog politic. Aceste acțiuni continuă să se bazeze pe principiile cheie care susțin și ghidează cooperarea UE–NATO, și anume deschiderea și transparența, incluziunea și reciprocitatea, și respectul deplin pentru autonomia decizională a ambelor organizații, fără a aduce prejudicii caracterului specific al politicii de securitate și apărare a oricărui stat membru. Având în vedere multitudinea de provocări cu care se confruntă aceste două organizații, este important ca UE și NATO să continue colaborarea.

Din 2017, Consiliul a subliniat necesitatea de a lucra spre o abordare mai strategică în parteneriatele pe securitate și apărare, bazându-se pe practica actuală și învățând din experiențele trecute. Această nouă abordare este ghidată de următoarele obiective: 1) îmbunătățirea securității UE și a partenerilor săi prin dezvoltarea unor interese strategice comune privind obiectivele de securitate și apărare; 2) transpunerea acestora în sprijin real pentru obiectivele comune ale UE și ale partenerilor săi și, în mod special, contribuții la misiunile și operațiunile PESC ale UE. Art. 21 din Tratatul privind Uniunea Europeană stipulează că Uniunea urmărește să dezvolte relații și să construiască parteneriate cu țări terțe și organizații internaționale, regionale sau globale care împărtășesc aceleași principii; creșterea legitimității internaționale și recunoașterea rolului UE și al partenerilor săi ca furnizori de securitate, precum și rolul strategic global al UE; asigurarea implementării eficiente a parteneriatelor prin promovarea incluziunii, acceptării și responsabilității reciproce între UE și partenerii săi [2].

În ceea ce privește cooperarea multilaterală, Panelul Parteneriatului Estic privind PSAC, lansat în 2013, completează relațiile bilaterale și permite tuturor celor șase țări ale Parteneriatului Estic (PaE) (Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina) să participe la numeroase ateliere, seminare, vizite pe teren și alte activități de instruire. Georgia, Republica Moldova și Ucraina rămân cei mai activi parteneri și contribuie regulat la misiunile și operațiunile PSAC.

Pentru a participa la o misiune sau operațiune PSAC, o țară terță trebuie să semneze fie un Acord-cadru de Participare (FPA), care acoperă misiunile și/sau operațiunile PSAC în ansamblu, fie un Acord de Participare (AP), legat de o anumită misiune sau operațiune. După semnarea unui FPA sau AP, un număr de „acorduri tehnice" sunt apoi convenite între UE și țara terță, pe subiecte precum schimbul de informații, documentele de planificare și schimbul de informații confidențiale, inclusiv informații. Toate activitățile de instruire PSAC sunt organizate în cooperare cu autoritățile naționale ale țărilor partenere și sunt finanțate de UE (prin Instrumentul European de Vecinătate). Din 2013, structurile de Răspuns la Crize PSAC ale SEAE, împreună cu Colegiul European de Securitate și Apărare (CESA) și statele membre UE, au desfășurat peste 30 de activități PSAC diferite pentru partenerii estici, inclusiv evenimente de informare la Kiev, Tbilisi, Chișinău, Minsk și Erevan. În plus, toate țările partenere beneficiază de evenimentele regulate de instruire și educație organizate de CESA. Pe termen scurt și mediu, UE și partenerii săi caută oportunități de a extinde cooperarea în domeniul securității.

Parteneriate UE în domeniul PSAC sunt organizate în jurul a trei domenii cheie de cooperare: 1) sporirea dialogului și cooperării pe probleme de securitate și apărare într-un mod adaptat pentru a răspunde preocupărilor atât ale UE, cât și ale țării partenere, utilizând, pe cât posibil, forurile de cooperare existente în domeniul securității și apărării; 2) facilitarea participării partenerilor din țările terțe la misiunile și operațiunile PESC; 3) întărirea sprijinului reciproc între UE și partenerii săi, inclusiv prin misiunile și operațiunile PESC ale UE și programele de sprijin pentru dezvoltarea capacităților. UE încheie Acorduri de Participare cu țări partenere selectate, pentru a facilita contribuțiile acestora la misiunile și operațiunile PESC. Până în prezent, au fost semnate 20 de astfel de acorduri, iar 12 parteneri participă în prezent la 10 dintre cele 17 misiuni și operațiuni PESC stabilite. Dincolo de cooperarea în cadrul misiunilor și operațiunilor PESC, UE organizează dialoguri bilaterale regulate cu peste 20 de țări, acoperind o gamă largă de subiecte legate de securitate și apărare.

Aproape 4.000 de femei și bărbați europeni sunt detașați de statele membre ale UE în cadrul misiunilor și operațiunilor PSAC, conduse de UE în vecinătatea Europei: Africa, Balcanii de Vest, Europa de Est și Orientul Mijlociu. Forțele militare și experții civili au mandate adaptate nevoilor situației de pe teren, scopul lor fiind de a stabiliza țările partenere din vecinătate și de a asigura securitatea europeană. În anul 2024, UE desfășoară 7 misiuni și operațiuni militare pe uscat și pe mare, pentru a reforma și a instrui armatele, pentru a ajuta la crearea unui mediu sigur și securizat, în lupta împotriva piraților sau pentru a perturba rețelele de traficanți. 3 dintre ele sunt misiuni de pregătire militară, care oferă consiliere și instruire forțelor locale de securitate din Mali, Somalia și Republica Centrafricană. Pentru a consolida coordonarea și cooperarea pe teren, în 2017 a fost înființat un singur centru de comandă pentru aceste misiuni de pregătire militară – Capacitatea de planificare și conducere militară (MPCC). Ca o îmbunătățire suplimentară, Facilitatea Europeană pentru Pace (EPF) va aborda limitările actuale, care nu permit bugetului Uniunii să finanțeze cheltuieli cu implicații militare sau de apărare. Fiind un fond în afara bugetului Uniunii, acesta permite finanțarea acțiunilor operaționale în cadrul Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC), care au implicații militare sau de apărare și permit astfel mai multă flexibilitate și eficacitate operațiunilor noastre în străinătate.

Misiunile militare sunt doar un element din setul de instrumente al UE pentru a aborda provocările complexe de securitate actuale într-un mod cuprinzător. Există, de asemenea, unsprezece misiuni civile desfășurate în țările partenere a căror asistență joacă un rol crucial în gestionarea frontierelor, prevenirea conflictelor, combaterea crimei organizate și a contrabandei, reforma sectoarelor de securitate națională sau în monitorizarea sistemului judiciar și a statului de drept. Capacitatea civilă de planificare și conduită (CPCC) servește drept sediu operațional comun pentru misiunile civile PSAC ale UE. Contribuția lor este sporită și mai mult. În noiembrie 2018, statele membre ale UE au convenit asupra unui Compact PSAC civil care vizează consolidarea PSAC civilă. Un plan de acțiune comun a fost prezentat ulterior de SEAE și Comisia

Europeană pentru a implementa acest Compact, iar statele membre ale UE implementează planuri naționale de implementare. Fiecare misiune a UE funcționează în cadrul unei abordări cuprinzătoare. Misiunea lucrează în acord și coordonare cu Delegațiile UE din același domeniu și în cadrul politicilor regionale ale UE.

EUPM Moldova este prima misiune civilă din cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comune a UE, instituită în Republica Moldova, la cererea Guvernului la 22 mai 2023 și inaugurată de Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate, Josep Borrell la Chișinău la 31 mai 2023. Misiunea oferă asistență. sub forma de consiliere strategică, instruire și echipare pentru instituțiile din sectorul de securitate din țară. Ea reflectă sprijinul și angajamentul solid din partea UE și a statelor sale membre pentru securitatea țării și calea europeană aleasă de aceasta în contextul actual dificil. Este, de asemenea, o expresie a rolului global al UE ca actor de securitate care are grijă de siguranța și securitatea cetățenilor săi, așa cum este stabilit în Busola strategică.

În îndeplinirea mandatului său, EUPM Moldova asistă la elaborarea strategiilor și politicilor, la identificarea nevoilor de consolidare a capacităților pentru avertizare timpurie, detectarea și atribuirea amenințărilor și răspunsul eficient la acestea. Misiunea a sprijinit operaționalizarea Centrului de Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării, consilierea în cadrul elaborării Strategiei de Securitate Națională, donarea de echipamente și întărirea capacităților analitice ale instituțiilor din sectorul de securitate, colaborând cu Ministerul Afacerilor Interne pentru dezvoltarea unui sistem cuprinzător de management al crizelor și a unui prim Registru / Analiză Națională a Riscurilor, susținând Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării al Republicii Moldova, STISC și operaționalizarea noii Agenții pentru Securitate Cibernetică, în colaborare cu Protecția și Paza de Stat (SPPS) și Serviciul de securitate și informații pentru a-și consolida rezistența la amenințările hibride.

Unic în mandatul său în rândul misiunilor UE privind politica de securitate și apărare comună, EUPM Moldova se concentrea-

ză pe creșterea rezistenței sectorului de securitate al Republicii Moldova în combaterea amenințărilor hibride. Aceasta reflectă natura și amploarea atacurilor cu care se confruntă țara, fiind supusă aproape întregii game de amenințări hibride. În acest domeniu de expertiză, Misiunea joacă, de asemenea, un rol activ în facilitarea eforturilor de coordonare îmbunătățite ale partenerilor internaționali prezenți în țară [9].

Concluzii

Implicarea țărilor terțe în Politica de Securitate și Apărare a Uniunii Europene reprezintă o componentă esențială a Strategiei Globale a UE, reflectând angajamentul pentru stabilitate și securitate pe plan internațional. Începând cu inițiativele postbelice și culminând cu Strategia Globală a UE din 2016, evoluția cadrului de securitate european a demonstrat necesitatea și beneficiile colaborării internaționale. Implicarea țărilor terțe în misiunile și operațiunile UE a permis consolidarea capacităților de securitate și apărare ale Uniunii. Aceste parteneriate au contribuit la diversificarea și extinderea resurselor disponibile pentru gestionarea crizelor, permițând UE să acționeze autonom și eficient în diverse teatre de operațiuni. Parteneriatele cu țările terțe nu doar îmbunătățesc securitatea UE, dar oferă și avantaje considerabile partenerilor. Acestea includ dobândirea de expertiză operațională, demonstrarea solidarității cu valorile europene și consolidarea securității regionale. În plus, participarea țărilor terțe în misiunile PSAC subliniază sprijinul politic mai larg pentru inițiativele UE și promovează o ordine globală bazată pe reguli.

Referințe bibliografice:

1. JUC, Victor, BENIUC, Liliana. Acțiunea de politică externă a Uniunii Europene. Chișinău, 2019. 299 p.

2. Tratatul privind Uniunea Europeană – Cuprins Jurnalul Oficial C 191, 29/07/1992 P. 0001 – 0110. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A11992M%2FTXT (accesat: 10.05. 2024).

3. Strategia Europeană de Securitate. O Europă sigură într-o lume mai bună. Consiliul Uniunii Europene. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al

Uniunii Europene, 2009. ISBN 978-92-824-2437-7. Doi: 10.2860/18429. https://www.consilium.europa.eu/media/30815/qc7809568roc.pdf

4. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană şi a Tratatului de instituire a Comunităţii Europene, semnat la Lisabona, 13 decembrie 2007. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene. C 306, 17.12.2007, p. 1-271. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:12007L/TXT (accesat: 10.05.2024).

5. Strategie Globală pentru politica externă şi de securitate a Uniunii Europene. O strategie globală pentru politica externă şi de securitate a Uniunii Europene. 2016. https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/Strategia Globală a UE_review_web.pdf

6. Concluziile Consiliului privind Strategia globală pentru politica externă şi de securitate a UE https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2016/10/17/fac-eu-global-strategy/ (accesat: 10.05.2024).

7. BISCOP, Sven. Analysing the EU Global Strategy on Foreign and Security Policy. In: Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of the European Union. Volume I, 4th edition. Edited by Jochen Rehrl. Armed Forces Printing Centre, Vienna/Austria, 2021. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/19-03241%20CSDP%20Buch_WEB.pdf (accesat: 10.05.2024).

8. EU priorities at the UN General Assembly. https://www.consilium.europa.eu/en/policies/unga/#cooperate (accesat: 10.05.2024).

9. EU Partnership Mission in the Republic of Moldova (EUPM). https://www.eeas.europa.eu/eupm-moldova_en (accesat: 10.05.2024).

10. STANCIU, Ruxandra. Moldova: Celebrating the first anniversary of the EU Partnership Mission (EUPM). https://www.eeas.europa.eu/eupm-moldova/moldova-celebrating-first-anniversary-eu-partnership-mission-eupm_en?s=410318 (accesat: 10.05.2024).

11. Concluziile Consiliului European, 28 iunie 2018. https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2018/06/29/20180628-euco-conclusions-final/ (accesat: 10.05.2024).